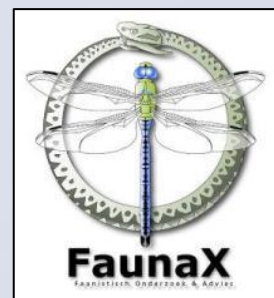

Natuurtoets

Nader onderzoek vleermuizen, huismus en gierzwaluw
sloop en renovatie 272 woningen te NW Fryslân

COLOFON

BUREAU FAUNAX

Badweg 40 B
8401 BL Gorredijk

0513-435024

info@faunax.nl

www.faunax.nl

Lid van Netwerk Groene Bureaus

Natuurtoets

Nader onderzoek vleermuizen en vogels sloop en renovatie 272 woningen te NW Fryslân.

Gorredijk, november 2018

In opdracht van:

Wonen Noordwest Friesland

Contactpersoon:

5.1.2e

Uitvoering:

Bureau FaunaX

Veldwerk:

5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e

Rapportage:

5.1.2e

Autorisatie:

5.1.2e

Foto's voorpagina:

Impressie woningen plangebied en huismus

© Bureau FaunaX. Gebruik en overname van gegevens alleen toegestaan met volledige bronvermelding:

Bureau FaunaX (2018). Natuurtoets. Nader onderzoek vleermuizen en vogels sloop en renovatie 272 woningen te NW Fryslân. Rapport 18035, Bureau FaunaX, Gorredijk.

Disclaimer: In deze rapportage worden de resultaten van een onafhankelijk onderzoek behandeld. Bureau FaunaX heeft een adviserende rol en spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het plan waarop dit onderzoek betrekking heeft. Dit onderzoek is zo zorgvuldig en nauwkeurig mogelijk uitgevoerd. Het voorkomen van beschermde soorten is echter onvoorspelbaar. Aan dit rapport kunnen geen rechten worden ontleend. Op dit onderzoek zijn onze algemene voorwaarden van toepassing, zoals gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Leeuwarden.

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING.....	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Doel	1
1.3	Ligging plangebieden.....	2
2.	ONDERZOEKSMETHODIEK.....	3
2.1	Algemeen.....	3
2.2	Gierzwaluw	3
2.3	Huismus	5
2.4	Vleermuizen	6
3.	RESULTATEN	10
3.1	Gierzwaluw.....	10
3.2	Huismus	10
3.3	Vleermuizen	12
4.	EFFECTBESPREKING EN VERVOLGSTAPPEN.....	13
4.1	Effectbespreking.....	13
4.1.1	Gierzwaluw	13
4.1.2	Huismus.....	13
4.1.3	Vleermuizen	13
4.1.4	Huiszwaluw	14
4.1.5	Algemene broedvogels	14
4.2	Overzicht vervolgstappen.....	15
5.	BRONNEN EN LITERATUUR.....	16
	BIJLAGE I Adressenlijst met resultaten	17

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

Wonen Noordwest Friesland is voornemens om een 272 tal woningen te slopen of te renoveren. Het betreffen woningen in de dorpen Achlum, Berltsum, Bitgummole, Deinum, Dronryp, Ferwert, Hallum, Marrum, Menaam, Minnertsga, Nij Altoenae, Oosterbierum, Oudebildtzijl, Sexbierum, St. Annaparochie, St. Jacobiparochie, Tzum, Tzummarum en Vrouwenparochie. Omdat de voorgenomen werkzaamheden zijn te typeren als een ruimtelijke ingreep, dient te worden onderzocht of er in de woningen beschermde natuurwaarden aanwezig zijn. In het kader van dit onderzoek is door Bureau FaunaX in het voorjaar van 2018 een ecologische quickscan uitgevoerd. Uit deze quickscan kwam naar voren dat een groot deel van de woningen dient te worden onderzocht op de aanwezigheid van verblijfplaatsen van huismussen, gierzwaluwen en vleermuizen. Voor een overzicht waarin naar voren komt welke woningen op welke diersoorten zijn onderzocht verwijzen we naar bijlage 1. In deze rapportage worden de resultaten van de verschillende onderzoeken besproken. In bijlage 1 staat een overzicht van alle onderzochte woningen en de vastgestelde verblijfplaatsen per woning.

1.2 Doel

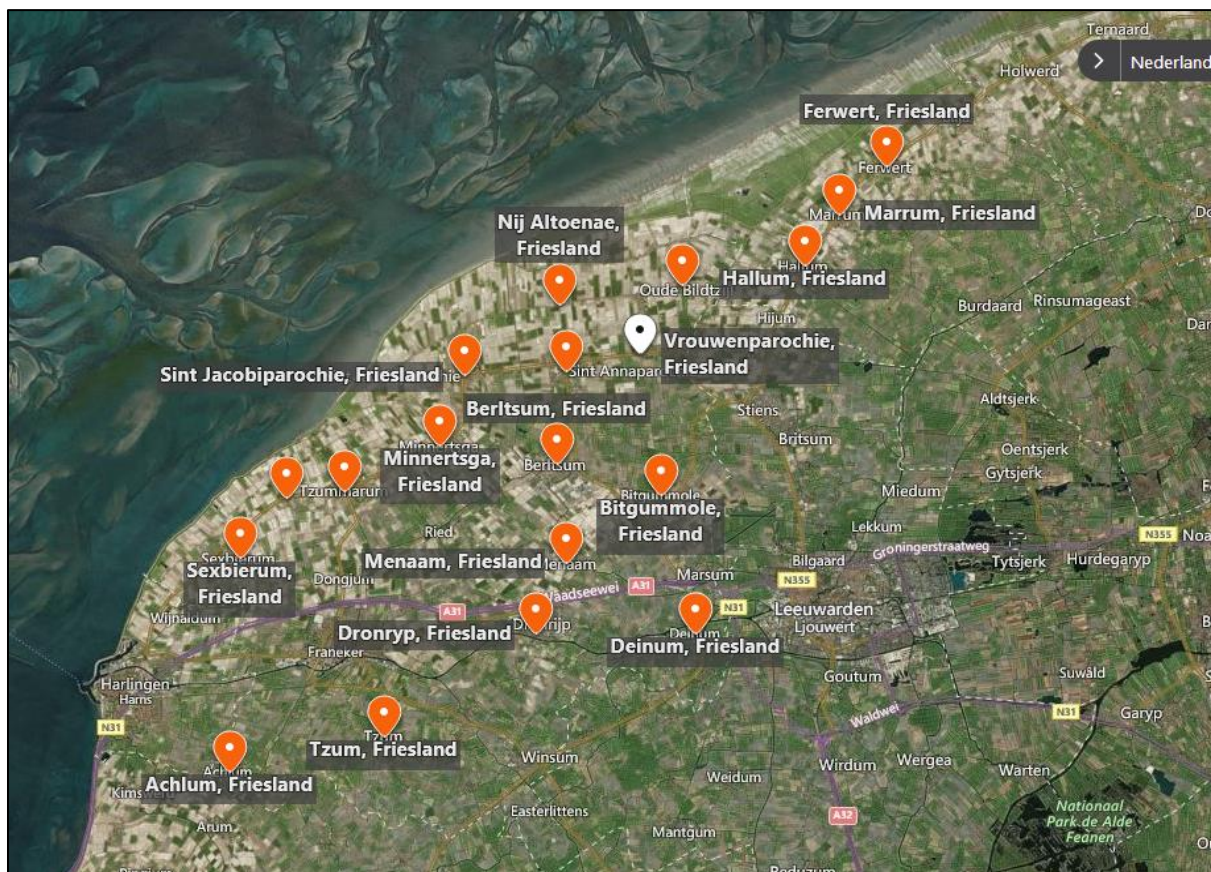
Deze ecologische beoordeling geeft, voor zover mogelijk, antwoord op de volgende vragen:

1. Komen binnen de diverse plangebieden de onder de Wnb jaarrond beschermde nesten van gierzwaluw en/of huismus voor, dan wel vaste verblijfplaatsen van vleermuizen?
2. Voor welke soorten en hun leefgebied wordt de wet mogelijk overtreden en in hoeverre kunnen overtredingen vermeden, dan wel verzacht worden?
3. Wat zijn de te ondernemen vervolgstappen met betrekking tot het voorkomen van schade aan beschermde soorten binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden?

Voor het beantwoorden van deze vragen zijn diverse bronnen geraadpleegd. Zie hiervoor de bronnenlijst in hoofdstuk 5.

1.3 Ligging plangebieden

In totaal zijn 272 woningen in 19 dorpen (plangebieden) nader onderzocht. Figuur 1.1 geeft de ligging van deze dorpen of plangebieden ten opzichte van de directe omgeving weer. Deze omgeving wordt vooral gekenmerkt door open agrarisch (klei)gebied en de Waddenzeekust.

Figuur 1.2. De ligging van de 19 plangebieden (oranje symbolen). Bron: www.bing.com/maps.

2. ONDERZOEKSMETHODIEK

2.1 Algemeen

Bij de planning van het veldwerk is rekening gehouden met de optimale periode waarin verschillende soortgroepen geïnterviewd kunnen worden. Deze optimale periode hangt bijvoorbeeld samen met vliegtijd, broedtijd en balts. Met het oog op het aantonen van de aanwezigheid van de huismus en gierzwaluw zijn inventarisatieprotocollen opgesteld waarin deze optimale periode wordt beschreven, alsmede de bijbehorende onderzoeksinspanning (BIJ12, 2017a en b). Ook voor het in kaart brengen van verblijfplaatsen van vleermuizen is een protocol opgesteld waarin is vastgelegd welke onderzoeksinspanning benodigd is (Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus & Zoogdiervereniging, 2017). Bureau FaunaX is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus (NGB) en werkt zoveel mogelijk volgens deze protocollen om de kwaliteit van het uitgevoerde onderzoek te waarborgen.

2.2 Gierzwaluw

Het onderzoek naar de aanwezigheid van verblijfplaatsen van gierzwaluwen is uitgevoerd conform het inventarisatieprotocol van het Netwerk Groene Bureaus (BIJ12, 2017a). Het onderzoek heeft bestaan uit een territoriumkartering in de periode tussen 1 juni (voor deze datum zijn nog niet alle broedvogels aanwezig) en 15 juli (na deze datum vliegen de jongen uit). Voor het onderzoek is het plangebied opgedeeld in meerdere deelgebieden. In de onderzoeksperiode zijn in ieder deelgebied drie onderzoeksronden uitgevoerd, met een tussenliggende periode van minimaal tien dagen. Minimaal één van de onderzoeksronden is uitgevoerd tussen 20 juni en 7 juli, wanneer de kans op de aanwezigheid van jongen het grootst is. De veldbezoeken vonden steeds tegen zonsondergang plaats (over het algemeen tussen circa 21:00 en 22:30), wanneer de kans op het invliegen van vogels het grootst is, en zoveel mogelijk onder gunstige weersomstandigheden, bij droog weer en met weinig wind. Een telling bij langdurig koud en nat weer is zinloos: de broedvogels zijn dan elders of zitten stil op het nest. In de meeste gevallen is een van de onderzoeksronden gecombineerd uitgevoerd met het avondbezoek naar de aanwezigheid van kraamverblijfplaatsen van vleermuizen (zie §2.4).

Bij de onderzoeksronden is gelet op gedrag dat indicierend is voor broedende vogels, zoals door de straat vliegende groepjes gierende dieren met vluchten op dakgoot-, nok- en huishoogte en (vooral) bezoeken aan de waarschijnlijke nestplaats door invliegende dieren. Bij het observeren van deze laatste groep is rekening gehouden met de aanwezigheid van ‘*bangers* en *screamers*’. Screamers zijn niet-broedende vogels die roepend op een potentiële nestplaats aanvliegen en even hiervoor blijven hangen of deze kort aantikken zonder naar binnen te vliegen. ‘*Bangers*’ vliegen zelfs de nestplaats binnen om het broedpaar te verjagen. In het geval van de aanwezigheid van een bezette nestlocatie roept dit vaak een reactie op van de aanwezige broedvogel(s), derhalve vormt dit gedrag van ‘*bangers* en *screamers*’, een goede manier om verblijfplaatsen op te sporen. Tabel 2.1. geeft een overzicht van de onderzoeksronden per deelgebied.

Tabel 2.1 Data onderzoeksronden nader onderzoek verblijfplaatsen gierzwaluwen.

Ronde	(Deel)gebied	Datum	Begin- eindtijd	Zon
1	Achlum	03/06/18	20:30-22:40	21:52
2	Achlum	15/06/18	21:00-22:30	22:02
3	Achlum	27/06/18	20:45-22:50	22:04
1	Deinum01	09/06/18	21:00-23:45	21:55
2	Deinum01	19/06/18	21:00-22:45	22:03

3	Deinum01	03/07/18	20:45-22:40	22:02
1	Deinum02	04/06/18	21:00-23:45	21:55
2	Deinum02	14/06/18	21:00-22:30	22:00
3	Deinum02	04/07/18	20:45-22:40	22:02
1	Hallum01	05/06/18	21:00-22:00	21:58
2	Hallum01	15/06/18	21:05-22:05	22:06
3	Hallum01	27/06/18	21:05-22:10	22:08
1	Marrum03	06/06/18	21:00-22:00	21:59
2	Marrum03	18/06/18	21:10-22:10	22:07
3	Marrum03	29/06/18	21:05-22:15	22:08
1	Marrum04	07/06/18	21:00-22:00	22:00
2	Marrum04	19/06/18	21:10-22:10	22:07
3	Marrum04	03/07/18	21:05-22:10	22:07
1	Menaam01	21/06/18	21:00-22:30	21:49
2	Menaam01	02/07/18	21:00-22:30	22:06
3	Menaam01	12/07/18	21:00-22:30	21:58
1	Minnertsgao1	13/06/18	21:05-22:35	22:05
2	Minnertsgao1	27/06/18	21:08-22:38	22:08
3	Minnertsgao1	11/07/18	21:00-22:30	22:00
1	Minnertsgao3	19/06/18	21:00-22:40	22:07
2	Minnertsgao3	02/07/18	21:00-22:40	22:07
3	Minnertsgao3	13/07/18	20:58-22:18	21:58
1	Minnertsgao6	04/06/18	20:55-22:30	21:57
2	Minnertsgao6	18/06/18	21:00-22:30	22:05
3	Minnertsgao6	29/06/18	21:00-22:30	22:06
1	Minnertsgao7	19/06/18	21:00-22:40	22:07
2	Minnertsgao7	02/07/18	21:00-22:40	22:07
3	Minnertsgao7	13/07/18	20:58-22:18	21:58
1	Minnertsgao8	04/06/18	20:50-22:55	21:57
2	Minnertsgao8	18/06/18	21:00-22:30	22:05
3	Minnertsgao8	29/06/18	21:00-22:30	22:06
1	Oosterbierum	08/06/18	21:00-22:30	22:01
2	Oosterbierum	19/06/18	21:00-22:30	22:07
3	Oosterbierum	09/07/18	21:00-00:02	22:02
1	Sexbierum01	31/05/18	21:00-22:15	21:50
2	Sexbierum01	12/06/18	21:00-22:15	22:00
3	Sexbierum01	26/06/18	20:45-22:30	22:04
1	Sexbierum02	31/05/18	21:00-22:15	21:50
2	Sexbierum02	18/06/18	21:00-22:30	22:02
3	Sexbierum02	10/07/18	20:40-22:10	21:58
1	St. Annaparochie01	04/06/18	20:53-22:23	21:53
2	St. Annaparochie01	14/06/18	21:01-22:31	22:01
3	St. Annaparochie01	25/06/18	21:04-22:34	22:04
1	St. Annaparochie02	05/06/18	20:54-22:24	21:54
2	St. Annaparochie02	15/06/18	21:02-22:32	22:02
3	St. Annaparochie02	05/07/18	20:53-22:23	21:53
1	St. Annaparochie03	06/06/18	20:54-22:24	21:54
2	St. Annaparochie03	18/06/18	21:03-22:33	22:03
3	St. Annaparochie03	09/07/18	20:59-22:29	21:59
1	St. Annaparochie04	07/06/18	20:55-22:25	21:55
2	St. Annaparochie04	19/06/18	21:03-22:33	22:03
3	St. Annaparochie04	10/07/18	20:58-22:28	21:58
1	St. Jacobiparochie02	06/06/18	21:00-00:00	22:00

2	St.Jacobiparochieo2	18/06/18	21.00-22:30	22:07
3	St.Jacobiparochieo2	27/06/18	21:00-22:30	22:08
1	Tzum	04/06/18	20:48-22:30	21:57
2	Tzum	20/06/18	21:00-22:30	22:07
3	Tzum	02/07/18	21:00-22:30	22:07
1	Tzummarum	05/06/18	20:59-23:59	21:59
2	Tzummarum	15/06/18	21:00-22:30	22:06
3	Tzummarum	26/06/18	21:00-22:30	22:08
1	Vrouwenparochieo1	04/06/18	20:57-23:57	21:57
2	Vrouwenparochieo1	14/06/18	21:00-22:30	22:05
3	Vrouwenparochieo1	25/06/18	21:00-22:30	22:08
1	Vrouwenparochieo2	03/06/18	20:56-23:56	21:56
2	Vrouwenparochieo2	11/06/2018	21:00-22:30	22:03
3	Vrouwenparochieo2	22/06/2018	21:00-22:30	22:08

2.3 Huismus

Ook het onderzoek naar de aanwezigheid van verblijfplaatsen van de huismus is uitgevoerd conform de onderzoeksmethoden van het Kennisdocument Huismus (BIJ12, 2017b). Dit onderzoek heeft bestaan uit twee onderzoeksronden in de periode tussen 1 april en 15 mei, met een tussenliggende periode van minimaal tien dagen. Vanwege het grote aantal woningen, verdeeld over meerdere dorpen, zijn de individuele onderzoeksronden verspreid over meerdere dagen uitgevoerd. De veldbezoeken zijn afgelegd onder goede weersomstandigheden, niet bij regen, harde wind en/of kou. De volgende waarnemingen van territoriale of nestindicerende huismussen hebben gediend als criteria voor het vaststellen van de aanwezigheid van verblijfplaatsen:

- De aanwezigheid van een territoriaal (zingend) mannetje op een goed zichtbare locatie als bijvoorbeeld een dakgoot of schoorsteen, dan wel de aanwezigheid van een paartje met balts, paring of ander gedrag dat wijst op de aanwezigheid van een nestplaats. Aan de hand van dergelijke waarnemingen kan worden aangetoond dat er in de directe nabijheid een nest aanwezig is, maar zal de exacte locatie hiervan vaak niet bekend zijn.
- Een nestindicatieve waarneming: het nest zelf is vaak niet zichtbaar, wel kan een nestlocatie worden afgeleid aan de hand van een bezoek van een oudervogel aan de waarschijnlijke nestlocatie, de aanwezigheid van vogels met nestmateriaal, in- of uitvliegende vogels met voedsel of ontlastingpakketjes, hoorbaar bedelende jongen vanuit de nestlocatie.

Naast nestlocaties is bij het onderzoek ook zoveel mogelijk in beeld gebracht of en waar zich in de deelgebieden elementen van de functionele leefomgeving van de huismus bevinden. Hiertoe behoren vooral de plekken waar gevoerageerd en geslapen wordt, zoals struiken, hagen, klimop en kruidenrijke vegetaties. Het slapen kan gedurende het jaar op wisselende plekken gebeuren. Ook de plekken waar gedronken of gebaad kan worden of waar een stofbad genomen kan worden, behoren hiertoe.

2.4 Vleermuizen

Het onderzoek naar vleermuizen heeft bestaan uit een jaarrond onderzoek naar de aanwezigheid van verblijfplaatsen en is uitgevoerd conform het Vleermuisprotocol 2017 (Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus & Zoogdiervereniging, 2017). In totaal heeft dit onderzoek bestaan uit vier onderzoeksronden, twee in de kraamperiode (15 mei-15 juli, met een minimale periode van 30 dagen tussen beide bezoeken) en twee tijdens de paarperiode (15 augustus-1 oktober, minimaal 20 dagen tussen beide bezoeken). Voor dit onderzoek is het plangebied opgedeeld in verschillende deelgebieden.

Afhankelijk van de soort verblijven vleermuizen in bomen (zoals rosse vleermuis, watervleermuis, bosvleermuis en franjestaart), in gebouwen (gewone dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis) of zowel in bomen en gebouwen (ruige dwergvleermuis, grootoorvleermuis en baardvleermuis). De meeste soorten maken gebruik van een netwerk van verblijfplaatsen.

Het onderzoek heeft zich specifiek gericht op die soorten waarvan mag worden aangenomen dat ze in gebouwen (kunnen) verblijven. Alle ronden zijn onder gunstige weersomstandigheden uitgevoerd. Voor de determinatie van vleermuizen is gebruik gemaakt van een batdetector van het type D240X Pettersson met opnameapparatuur met zowel heterodyne als vertraagde opnamemogelijkheden. De sonargeluiden zijn geanalyseerd met gespecialiseerde software (programma 'Batsound'). Daarnaast is er gebruik gemaakt van een verrekijker en een lichtsterke zaklamp. In tabel 2.2 wordt een overzicht gegeven van de afgelegde veldbezoeken in het kader van het vleermuizenonderzoek.

Tabel 2.2 Details van het vleermuizenonderzoek

Deelgebied	Datum	Periode	Begin-eind
Achlum	03-jun-2018	Kraam	21:45-23:45
Achlum	11-jul-2018	Kraam	03:30-05:30
Achlum	17-aug-2018	Paar	20:40-22:50
Achlum	05-sep-2018	Paar	20:20 - 22:20
Berltsum 01	31-mei-2018	Kraam	03:16-05:16
Berltsum 01	03-jul-2018	Kraam	22:06-00:06
Berltsum 01	24-aug-2018	Paar	20:43-22:43
Berltsum 01	14-sep-2018	Paar	19:55-21:55
Berltsum02	24-mei-2018	Kraam	21:43-23:43
Berltsum02	09-juli-2018	Kraam	03:21-05:21
Berltsum02	03-sep-2018	Paar	20:21-22:21
Berltsum02	29-sep-2018	Paar	19:19-21:19
Bitgummoleo1	28-05-2018	Kraam	21:50-23:50
Bitgummoleo1	06-07-2018	Kraam	04.00-05.30
Bitgummoleo1	30-08-2018	Paar	21:00-23:00
Bitgummoleo1	25-09-2018	Paar	19:45-21:45
Bitgummoleo2	16-05-2018	Kraam	21:30-23:30
Bitgummoleo2	06-07-2018	Kraam	04.00-05.30
Bitgummoleo2	04-09-2018	Paar	20:50-22:50
Bitgummoleo2	25-09-2018	Paar	19:45-21:45
Deinum 01	9-jun-2018	Kraam	22:00-24:00
Deinum 01	4-jul-2018	Kraam	03:25-05:25
Deinum 01	18-aug-2018	Paar	20:45-22:45
Deinum 01	3-sep-2018	Paar	20:25-22:25
Deinum 02	4-jun-2018	Kraam	22:00-23:45
Deinum 02	5-jul-2018	Kraam	03:25-05:25
Deinum 02	19-aug-2018	Paar	20:45-22:45
Deinum 02	4-sep-2018	Paar	20:20-22:25

Dronryp	24-mei-2018	Kraam	21:35-23:40
Dronryp	02-jul-2018	Kraam	03:15-05:15
Dronryp	23-aug-2018	Paar	20:45-22:50
Dronryp	13-sep-2018	Paar	19:55-22:00
Ferwert01	18-mei-2018	Kraam	21:30-23:35
Ferwert01	21-jun-2018	Kraam	03:05-05:10
Ferwert01	15-aug-2018	Paar	21:05-23:05
Ferwert01	06-sep-2018	Paar	20:15-22:15
Ferwert02	21-mei-2018	Kraam	21:40-23:40
Ferwert02	23-jun-2018	Kraam	03:10-05:10
Ferwert02	16-aug-2018	Paar	21:00-23:00
Ferwert02	11-sep-2018	Paar	20:00-22:00
Ferwert03	23-mei-2018	Kraam	03:25-05:25
Ferwert03	25-jun-2018	Kraam	22:10-00:10
Ferwert03	17-aug-2018	Paar	21:00-23:00
Ferwert03	12-sep-2018	Paar	20:00-22:00
Ferwert04	23-mei-2018	Kraam	21:40-23:45
Ferwert04	26-jun-2018	Kraam	03:10-05:10
Ferwert04	21-aug-2018	Paar	20:50-22:50
Ferwert04	13-sep-2018	Paar	20:00-22:00
Hallumo1	16-mei-2018	Kraam	03:40-05:40
Hallumo1	27-jun-2018	Kraam	22:10-00:10
Hallumo1	23-aug-2018	Paar	20:48-22:48
Hallumo1	14-sep-2018	Paar	19:55-21:55
Hallumo2	24-mei-2018	Kraam	03:30-05:25
Hallumo2	26-jun-2018	Kraam	22:10-00:10
Hallumo2	24-aug-2018	Paar	20:45-22:45
Hallumo2	17-sep-2018	Paar	19:50-21:50
Marrumo1	28-mei-2018	Kraam	21:50-23:50
Marrumo1	06-jul-2018	Kraam	03:15-05:15
Marrumo1	27-aug-2018	Paar	20:40-22:40
Marrumo1	18-sep-2018	Paar	19:45-21:45
Marrumo2	29-mei-2018	Kraam	03:15-05:20
Marrumo2	05-jul-2018	Kraam	22:05-00:05
Marrumo2	28-aug-2018	Paar	20:35-22:35
Marrumo2	19-09-2018	Paar	19:40-21:40
Marrumo3	17-mei-2018	Kraam	03:30-05:30
Marrumo3	29-jun-2018	Kraam	22:10-00:10
Marrumo3	29-aug-2018	Paar	20:35-22:35
Marrumo3	20-sep-2018	Paar	19:40-21:40
Marrumo4	18-mei-2018	Kraam	03:30-05:30
Marrumo4	03-jul-2018	Kraam	22:05-00:10
Marrumo4	30-aug-2018	Paar	20:30-22:30
Marrumo4	24-sep-2018	Paar	19:30-21:30
Marrumo5	30-mei-2018	Kraam	21:50-23:50
Marrumo5	09-juli-2018	Kraam	03:20-05:20
Marrumo5	03-sep-2018	Paar	20:20-22:20
Marrumo5	25-sep-2018	Paar	19:30-21:30
Menaamo1	25-mei-2018	Kraam	03:46-05:46
Menaamo1	13-07-2018	Kraam	22:00-0:00
Menaamo1	20-08-2018	Paar	21:20-23:20
Menaamo1	10-09-2018	Paar	20:25-22:30
Menaamo2	12-06-2018	Kraam	03:35-05:35
Menaamo2	12-07-2018	Kraam	22:00-0:00
Menaamo2	21-08-2018	Paar	21:20-23:20
Menaamo2	12-09-2018	Paar	20:30-22:30
Menaamo3	08-06-2018	Kraam	22:00-0:00

Menaamo3	11-07-2018	Kraam	03:45-05:45
Menaamo3	22-08-2018	Paar	21:20-23:20
Menaamo3	17-09-2018	Paar	20:15-22:15
Menaamo4	30-05-2018	Kraam	21:50-23:50
Menaamo4	02-07-2018	Kraam	03:40-05:40
Menaamo4	27-08-2018	Paar	21:05-23:05
Menaamo4	19-09-2018	Paar	20:15-22:15
Minnertsgao1	28-mei-2018	Kraam	03:20-05:20
Minnertsgao1	11-juli-2018	Kraam	22:00-00:00
Minnertsgao1	19-aug-2018	Paar	20:56-22:56
Minnertsgao1	13-sep-2018	Paar	19:58-21:58
Minnertsgao2	24-mei-2018	Kraam	21:43-23:43
Minnertsgao2	29-mei-2018	Kraam	03:20-05:20
Minnertsgao2	02-juli-2018	Kraam	22:07-00:07
Minnertsgao2	21-aug-2018	Paar	20:55-22:55
Minnertsgao2	18-sep-2018	Paar	20:00-22:00
Minnertsgao3	24-mei-2018	Kraam	21:43-23:43
Minnertsgao3	29-mei-2018	Kraam	03:20-05:20
Minnertsgao3	02-juli-2018	Kraam	22:07-00:07
Minnertsgao3	21-aug-2018	Paar	20:55-22:55
Minnertsgao3	18-sep-2018	Paar	20:00-22:00
Minnertsgao4	02-juni-2018	Kraam	21:55-23:55
Minnertsgao4	06-juli-2018	Kraam	03:18-05:18
Minnertsgao4	30-aug-2018	Paar	20:31-22:31
Minnertsgao4	20-sep-2018	Paar	19:42-21:42
Minnertsgao5	02-juni-2018	Kraam	21:55-23:55
Minnertsgao5	06-juli-2018	Kraam	03:18-05:18
Minnertsgao5	30-aug-2018	Paar	20:31-22:31
Minnertsgao5	20-sep-2018	Paar	19:42-21:42
Minnertsgao6	04-juni-2018	Kraam	21:57-23:57
Minnertsgao6	05-juli-2018	Kraam	03:17-05:17
Minnertsgao6	21-aug-2018	Paar	20:55-22:55
Minnertsgao6	18-sep-2018	Paar	20:00-22:00
Minnertsgao7	29-mei-2018	Kraam	03:20-05:20
Minnertsgao7	02-juli-2018	Kraam	22:07-0:07
Minnertsgao7	28-aug-2018	Paar	21:00-23:00
Minnertsgao8	18-sep-2018	Paar	20:00-22:00
Minnertsgao8	04-juni-2018	Kraam	21:57-23:57
Minnertsgao8	05-juli-2018	Kraam	03:17-05:17
Minnertsgao8	28-aug-2018	Paar	21:00-23:00
Minnertsgao8	18-sep-2018	Paar	20:00-22:00
Nij Altoenaeo1	31-mei-2018	Kraam	03:15-05:15
Nij Altoenaeo1	12-jul-2018	Kraam	22:00-00:00
Nij Altoenaeo1	04-sep-2018	Paar	20:20-22:20
Nij Altoenaeo1	26-sep-2018	Paar	19:30-21:30
Oosterbierum	24-5-2018	Kraam	03:25-05:25
Oosterbierum	09-7-2018	Kraam	21:00-00:02
Oosterbierum	05-09-2018	Paar	20:45-22:45
Oosterbierum	27-09-2018	Paar	20:00-22:00
Oudebildtzijl	05-jun-2018	Kraam	03:10-05:10
Oudebildtzijl	13-juli-2018	Kraam	22:00-00:00
Oudebildtzijl	05-sep-2018	Paar	20:15-22:18
Oudebildtzijl	27-sep-2018	Paar	19:24-21:25
Sexbierum o1	22-mei-2018	Kraam	03:40-05:45
Sexbierum o1	26-jun-2018	Kraam	22,00-23,50
Sexbierum o1	25-aug-2018	Paar	20:40 - 22:45
Sexbierum o1	06-sep-2018	Paar	20:15 -22:15

Sexbierum 02	25-mei-2018	Kraam	03:35-05:40
Sexbierum 02	10-jul-2018	Kraam	22:00 – 24:00
Sexbierum 02	24-aug-2018	Paar	20:40 – 22:45
Sexbierum 02	8-sep-2018	Paar	20:10 – 22:10
St Annaparochie 01	28-05-2018	Kraam	03:30-05:30
St Annaparochie 01	25-06-2018	Kraam	22:04-00:04
St Annaparochie 01	15-08-2018	Paar	21:04-23:04
St Annaparochie 01	05-09-2018	Paar	20:18-22:18
St Annaparochie 02	16-05-2018	Kraam	03:45-05:45
St Annaparochie 02	05-07-2018	Kraam	21:53-23:53
St Annaparochie 02	16-08-2018	Paar	21:02-23:02
St Annaparochie 02	10-09-2018	Paar	20:07-22:07
St Annaparochie 03	17-05-2018	Kraam	03:43-05:43
St Annaparochie 03	09-07-2018	Kraam	21:59-23:59
St Annaparochie 03	17-08-2018	Paar	21:00-23:00
St Annaparochie 03	11-09-2018	Paar	20:04-22:04
St Annaparochie 04	18-05-2018	Kraam	03:42-05:42
St Annaparochie 04	10-07-2018	Kraam	21:58-23:58
St Annaparochie 04	18-08-2018	Paar	20:58-22:58
St Annaparochie 04	12-09-2018	Paar	20:02-22:02
St Annaparochie 05	15-05-2018	Kraam	21:27-23:27
St Annaparochie 05	04-07-2018	Kraam	03:27-05:27
St Annaparochie 05	21-08-2018	Paar	20:50-22:50
St Annaparochie 05	13-09-2018	Paar	20:00-22:00
St Jacobiparochie 01	22-mei-2018	Kraam	21:40-23:40
St Jacobiparochie 01	28-juni-2018	Kraam	03:12-05:12
St Jacobiparochie 01	23-aug.-2018	Paar	20:46-22:46
St Jacobiparochie 01	13-sept.-2018	Paar	19:58-21:58
St Jacobiparochie 02	06-juni-2018	Kraam	21:00-00:00
St Jacobiparochie 02	12-juli-2018	Kraam	03:25-05:25
St Jacobiparochie 02	03-sept.-2018	Paar	20:22-22:22
St Jacobiparochie 02	24-sept.-2018	Paar	19:31-21:31
St Jacobiparochie 03	17-mei-2018	Kraam	21:33-23:33
St Jacobiparochie 03	21-juli-2018	Kraam	03:09-05:09
St Jacobiparochie 03	16-aug.-2018	Paar	21:01-23:01
St Jacobiparochie 03	6-sept.-2018	Paar	20:14-22:14
St Jacobiparochie 04	16-mei-2018	Kraam	21:31-23:31
St Jacobiparochie 04	20-juni-2018	Kraam	03:09-05:09
St Jacobiparochie 04	15-aug.-2018	Paar	21:03-23:03
St Jacobiparochie 04	5-sept.-2018	Paar	20:17-22:17
Tzum 01	31-mei-2018	Kraam	21:45-23:45
Tzum 01	05-juli-2018	Kraam	03:40-05:40
Tzum 01	15-aug.-2018	Paar	20:45-22:45
Tzum 01	05-sept.-2018	Paar	19:45-21:45
Tzum 02	04-juni-2018	Kraam	21:46-23:46
Tzum 02	10-juli-2018	Kraam	03:45-05:45
Tzum 02	16-aug.-2018	Paar	20:50-22:50
Tzum 02	06-sept.-2018	Paar	19:45-21:45
Tzummarum	05-juni-2018	Kraam	20:59-23:59
Tzummarum	14-juli-2018	Kraam	03:27-05:27
Tzummarum	30-aug.-2018	Paar	20:31-22:31
Tzummarum	20-sept.-2018	Paar	19:41-21:41
Vrouwenparochie01	04-juni-2018	Kraam	20:57-23:57
Vrouwenparochie01	05-juli-2018	Kraam	03:17-05:17
Vrouwenparochie01	10-sep-2018	Paar	20:05-22:05
Vrouwenparochie01	28-sep-2018	Paar	19:20-21:20
Vrouwenparochie02	03-juni-2018	Kraam	20:56-23:56

Vrouwenparochie02	03-juli-2018	Kraam	03:16-05:16
Vrouwenparochie02	29-aug.-2018	Paar	20:33-22:33
Vrouwenparochie02	19-sept.-2018	Paar	19:43-21:43

3. RESULTATEN

3.1 Gierzwaluw

In het plangebied zijn in totaal **33 verblijfplaatsen** van gierzwaluwen vastgesteld, verspreid over 20 woningen. Tabel 3.1. geeft de resultaten van het onderzoek weer. Wat deze resultaten betekenen voor de voortgang van het traject wordt besproken in hoofdstuk 4.

Tabel 3.1.: een overzicht van de vastgestelde verblijfplaatsen van gierzwaluwen binnen de onderzochte dorpen.

(Deel)gebied	Adres	Aantal verblijven
Deinum01	Skoalle Strjitte 7	3
	Skoalle Strjitte 5	3
	Skoalle Strjitte 3	4
	Skoalle Strjitte 1	1
Menaam	Jouke Bakkerstrjitte 8	1
Minnertsga	Collot d'Escurystrjitte 1A	1
	Collot d'Escurystrjitte 4	2
	Collot d'Escurystrjitte 8	1
	Collot d'Escurystrjitte 12	1
	Collot d'Escurystrjitte 14	1
	Collot d'Escurystrjitte 22	1
	Collot d'Escurystrjitte 24	1
	P.B. Winsemiusstrjitte 20	1
	P.B. Winsemiusstrjitte 22	2
St. Annaparochie	Stadhoudersweg 7	3
	Stadhoudersweg 9	2
	Saskiastraat 7	1
	Saskiastraat 9	1
	Saskiastraat 13	2
Tzummarum	Hearewei 25	1

3.2 Huismus

In het plangebied zijn in totaal **83 verblijfplaatsen** van huismussen vastgesteld verspreid over 57 woningen. Tabel 3.2. geeft een overzicht van de vastgestelde verblijfplaatsen. Wat deze resultaten betekenen voor de voortgang van het traject wordt besproken in hoofdstuk 4.

Tabel 3.2.: een overzicht van de aangetroffen verblijfplaatsen van de huismus de onderzochte dorpen.

(Deel)gebied	Adres	Aantal verblijven
Achlum	U.P. Draismastraat 5	2
	U.P. Draismastraat 7	1

Bitgummole	Terhornestrijtte 7	1
Deinum	Skoallestrjitte 1	1
	Skoallestrjitte 3	1
	Skoallestrjitte 5	2
	Skoallestrjitte 7	2
	Sportleane 10	3
	Sporleane 12	4
Dronryp	Headyk 29	1
Hallum	Finne 9	1
	Finne 13	1
	Finne 19	1
	Finne 23	1
Menaam	Jouke Bakkerstrjitte 4	1
	Jouke Bakkerstrjitte 6	1
	Jouke Bakkerstrjitte 8	1
	Jouke Bakkerstrjitte 10	1
	Blomtun 3	1
	Blomtun 5	1
	Blomtun 7	1
	Blomtun 10	1
	Blomtun 11	1
	Blomtun 14	1
Minnertsga	Tsjerkestrjitte 36	3
	Fjildleane 23	1
	P.B. Winsemiusstrjitte 22	2
	Collot d'Escurystrjitte 1A	1
	Collot d'Escurystrjitte 3	1
	Collot d'Escurystrjitte 2	1
	Collot d'Escurystrjitte 4	2
	Collot d'Escurystrjitte 8	1
	Collot d'Escurystrjitte 12	2
	Collot d'Escurystrjitte 14	2
	Collot d'Escurystrjitte 22	1
	Collot d'Escurystrjitte 24	2
Oosterbierum	Sints Jorisstrjitte 14	1
	Sints Jorisstrjitte 18	1
	Sints Jorisstrjitte 19	1
St. Jacobiparochie	Steven Willemstraat 4	1
	Steven Willemstraat 5	1
	Steven Willemstraat 7	1
Tzum	Nieuwbuursterweg 3	1
	Nieuwbuursterweg 5	1
	Nieuwbuursterweg 7	1
	Nieuwbuursterweg 9	1

	Nieuwbuursterweg 11	1
	Nieuwbuursterweg 13	1
	Kastanjelaan 1	1
	Kastanjelaan 3	3
	Kastanjelaan 4	4
Tzummarum	Hearewei 17	1
	Hearewei 19	2
	Hearewei 21	2
	Hearewei 23	2
	Hearewei 25	2
	Hearewei 27	2
	Hearewei 31	1

3.3 Vleermuizen

Bij het nader onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen zijn **7 verblijfplaatsen** van vleermuizen aangetroffen in de onderzochte woningen. Het gaat om verblijfplaatsen welke zijn vastgesteld in Ferwert, Marrum, Menaam en Minnertsga. De verblijfplaatsen worden weergegeven in tabel 3.3. Naast verblijfplaatsen in de plangebieden zijn er ook enkele verblijfplaatsen vastgesteld in woningen die niet binnen de plangebieden vallen. Omdat deze verblijfplaatsen van belang kunnen zijn in het geval van toekomstige projecten, worden deze vermeld in tabel 3.3. Wat de resultaten betekenen voor de voortgang van het traject wordt besproken in hoofdstuk 4.

Tabel 3.3.: Een overzicht van de aangetroffen verblijfplaatsen van vleermuizen in de plangebieden.

Plaats	Adres	Soort	Periode	Aantal individuen
Ferwert	Gerbrandastrjitte 8	Ruige dwergvleermuis	Paartijd	1
Marrum	Julianastraat 22	Laatvlieger	Kraamtijd	1
Menaam	Blomtun 5	Ruige dwergvleermuis	Paartijd	1
Minnertsga	Tsjerkestrjitte 36	Laatvlieger	Kraamtijd	5
	Tsjerkestrjitte 42	Gewone dwergvleermuis	Kraamtijd	2
	Havenstrjitte 29	Ruige dwergvleermuis	Paartijd	2
	P.B. Winsemsstrjitte 22	Gewone dwergvleermuis	Paartijd	1

Tabel 3.3.: Een overzicht van de aangetroffen verblijfplaatsen van vleermuizen buiten de plangebieden.

Plaats	Adres	Soort	Periode	Aantal individuen
Ferwert	Molenlaan 1	Laatvlieger	Paartijd	Onbekend
Menaam	Auck van Haersmawie 2	Laatvlieger	Kraamtijd	3
	Blomtun 8	Onbekend	Kraamtijd	Onbekend

4. EFFECTBESPREKING EN VERVOLGSTAPPEN

4.1 Effectbespreking

Bij ruimtelijke ingrepen dient rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van beschermde soorten. Wanneer dat niet of onvoldoende gebeurt, kunnen wetsovertredingen aan de orde zijn. Deze kunnen leiden tot vertragingen in het project. Door op de juiste manier rekening te houden met de aanwezige soorten, kunnen deze problemen vaak op eenvoudige wijze worden voorkomen.

4.1.1 *Gierzwaluw*

Het nader onderzoek heeft aangetoond dat het plangebied gebruikt wordt door huismussen om te broeden. In totaal zijn **33 nestlocaties** vastgesteld. Nestplaatsen van de huismus zijn jaarrond beschermd, het vernielen of verstoren van vaste verblijfplaatsen van de soort is ontheffingsplichtig. Met het oog op de voorgenomen werkzaamheden (§1.1.) kan er van worden uitgegaan dat alle aangetroffen nestlocaties ten gevolge van de sloop- en renovatiewerkzaamheden verloren zullen gaan. Alle vogelsoorten genieten wettelijke bescherming onder de Wnb (Vogelrichtlijn). Conform de verbodsbepalingen onder Artikel 3.1 van de Wnb is het verboden in het wild levende vogels te doden, vangen of storen, dan wel hun nesten, rustplaatsen en eieren te vernielen of te beschadigen. Met het oog hierop moet bij het bevoegd gezag, de provincie Fryslân, een ontheffing worden aangevraagd. Deze ontheffing wordt aangevraagd op basis van een activiteitenplan. Onderdeel van de ontheffing vormen mitigerende en compenserende maatregelen. Dit heeft betrekking op het zoveel mogelijk verzachten van de optredende (negatieve) effecten van de voorgenomen werkzaamheden op de gierzwaluw.

4.1.2 *Huisemus*

Het nader onderzoek heeft aangetoond dat het plangebied gebruikt wordt door huismussen om te broeden. In totaal zijn **83 nestlocaties** vastgesteld. Nestplaatsen van de huismus zijn jaarrond beschermd, het vernielen of verstoren van vaste verblijfplaatsen van de soort is ontheffingsplichtig. Met het oog op de voorgenomen werkzaamheden (§1.1.) kan er van worden uitgegaan dat alle aangetroffen nestlocaties ten gevolge van de sloop- en renovatiewerkzaamheden verloren zullen gaan. Alle vogelsoorten genieten wettelijke bescherming onder de Wnb (Vogelrichtlijn). Conform de verbodsbepalingen onder Artikel 3.1 van de Wnb is het verboden in het wild levende vogels te doden, vangen of storen, dan wel hun nesten, rustplaatsen en eieren te vernielen of te beschadigen. Met het oog hierop moet bij het bevoegd gezag, de provincie Fryslân, een ontheffing worden aangevraagd. Deze ontheffing wordt aangevraagd op basis van een activiteitenplan. Onderdeel van de ontheffing vormen mitigerende en compenserende maatregelen. Dit heeft betrekking op het zoveel mogelijk verzachten van de optredende (negatieve) effecten van de voorgenomen werkzaamheden op de huismus.

4.1.3 *Vleermuizen*

Bij het nader onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen zijn in totaal zeven **verblijfplaatsen** aangetroffen. Alle Nederlandse vleermuissoorten en hun verblijfplaatsen genieten wettelijke bescherming onder de Wnb (Habitatrichtlijn). Conform de verbodsbepalingen onder Artikel 3.5 van de Wnb is het verboden in het wild levende dieren van soorten die (onder meer) vallen onder de Habitatrichtlijn te doden en verstoren, dan wel hun voortplantingsplaatsen of rustplaatsen te beschadigen dan wel te vernielen. Met het oog op de overtreding van deze verbodsbepalingen moet met het oog op de uitvoer van het planvoornemen een ontheffing worden aangevraagd bij het bevoegd gezag, de provincie

Fryslân. De ontheffing wordt aangevraagd op basis van een activiteitenplan. Net als voor de huismus en de gierzwaluw, dienen ook met het oog op het verstoren dan wel aantasten van verblijfplaatsen van vleermuizen mitigerende en compenserende maatregelen te worden genomen.

4.1.4 Huiszwaluw

In de dorpen St. Jacobiparochie, Minnertsga en Deinum zijn nesten van de huiszwaluw aangetroffen (zie bijlage 1). Deze nesten vallen onder categorie 5 en zijn niet beschermd tijdens de broedperiode, tenzij 'zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden' een jaarronde beschermde status rechtvaardigen. Op het moment van schrijven is niet duidelijk of hier in de betreffende dorpen sprake van is. We adviseren daarom om in deze drie dorpen een omgevingscheck uit te laten voeren en zo vast te laten stellen of er in de omgeving van het plangebied genoeg alternatieve nestgelegenheden zijn. Zodoende kan worden vastgesteld of ook voor deze soort compensatie en mitigatie moet worden uitgevoerd. Tevens is het van belang om rekening te houden met de lange broedperiode van deze soort (zie 4.1.5.)

4.1.5 Algemene broedvogels

Naast de huismus en de gierzwaluw kunnen binnen het plangebied ook algemene, niet jaarrond beschermde vogels tot broeden komen. Alle broedvogels in Nederland zijn onder de Wnb beschermd tijdens hun broedtijd; hun nesten en legsels mogen niet worden verstoord of vernield. Met de meeste broedvogels kan relatief eenvoudig rekening worden gehouden door de voorgenomen sloop- en renovatiewerkzaamheden uit te voeren buiten het broedseizoen. Hiervoor wordt over het algemeen de periode tussen 15 maart en 15 juli aangehouden, maar dit kan (afhankelijk van de weersomstandigheden) eerder beginnen en/of later eindigen. Van belang is of er binnen het plangebied en/of de invloedssfeer van de werkzaamheden broedgevallen aanwezig zijn. Door te werken buiten het broedseizoen worden negatieve effecten op broedvogels voorkomen en zijn er geen belemmeringen vanuit de Wnb aan de orde. We adviseren om rekening te houden met het feit dat de huiszwaluw nog tot laat in het jaar het nest gebruikt en de werkzaamheden in de woningen waar nesten van deze soort zijn vastgesteld niet eerder aan te vangen dan 1 oktober.

4.2 Overzicht vervolgstappen

Om de werkzaamheden binnen de kaders van Wet natuurbescherming uit te voeren, bevelen wij de volgende vervolgstappen aan.

Samenvatting vervolgstappen m.b.t. vleermuizen en huismussen

- Omgevingscheck huiszwaluw in de dorpen Deinum, Minnertsga en St. Jacobiparochie (huiszwaluw).
- Voorbespreking mitigerende en compenserende maatregelen voor opstellen projectplan.
- Voor de ontheffingsaanvraag dient een activiteitenplan te worden opgesteld waarin mitigerende en compenserende maatregelen worden uitgewerkt (vleermuizen, gierzwaluwen, huismussen en eventueel huiszwaluwen). Op basis van dit plan wordt de ontheffing aangevraagd.
- Ontheffing aanvragen m.b.t. vleermuizen, gierzwaluwen en huismussen bij provincie Fryslân (dit duurt maximaal 13 weken met een mogelijke uitlooptijd van 7 weken).
- Er dient na ontvangst van de ontheffing een ecologisch werkprotocol te worden opgesteld door een deskundige op het gebied van vleermuizen, gierzwaluwen en huismussen. Dit protocol moet tijdens de werkzaamheden aanwezig zijn op de locatie waar de werkzaamheden plaatsvinden.

Overige vervolgstappen

- Werken buiten het broedseizoen (grofweg 15 maart-15 juli).
- Houd rekening met de zorgplicht (zie quickscan rapport).

5. BRONNEN EN LITERATUUR

BIJ12, 2017. Kennisdocumenten Gierzwaluw *Apus apus*, Huismus *Passer domesticus* en Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*. Versie 1.0, juli 2017.

Dietz, C., O. von Helversen & D. Nill, 2009. Vleermuizen. Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika. Biologie, kenmerken, bedreigingen. Tirion Natuur.

Korsten, E. en Regelink, J.R. (2010). Herkennen van potentiële vleermuiswaarden in het kader van quickscans en ander ecologisch vooronderzoek. Cursus; Zoogdierverseniging rapport 2010.44. Zoogdierverseniging, Nijmegen.

Lange R., R. Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek (2003). Zoogdieren van West-Europa. Stichting Uitgeverij van de KNNV en VZZ i.s.m. Vereniging Natuurmonumenten, Utrecht.

Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers (red.), 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en oecologie. Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNNV), Utrecht.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdierverseniging, 2017. Vleermuisprotocol 2017, maart 2017. www.netwerkgroenebureaus.nl en www.zoogdierverseniging.nl.

BIJLAGE I Adressenlijst met resultaten

Als los bestand bijgevoegd bij oplevering rapportage.

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	3